

Utbildning till varje pris?

Monopol kontra marknadsprinciper när officersyrket akademiseras

av Håkan Edström

Résumé

How efficient is the academic education of military officers at the Swedish National Defence College (SNDC)? Since *War Studies* and *Military Technology* are represented at no other Swedish University, it is challenging when comparing them with other subjects in this regard. Another challenge is how to measure efficiency in academic education. In this article the two subjects are compared with the most similar subject at the SNDC; *Political Science*. The method applied is quite simple. By using similar statistics and approach as the Swedish Higher Education Authority (Universitetskanskerämbetet – UKÄ) uses when comparing the efficiency of different Swedish universities, the subjects are compared in terms of full-time equivalent students per full-time equivalent staff members. The result of the comparison is depressing. If *War Studies* and *Military Technology* are to be as efficient as *Political Science*, the number of full-time equivalent students in the two former subjects has to be increased from about 250 to about 1,450. Another option is to decrease the number of full-time equivalent staff members from about 125 to only 25. Even if the efficiency of the two military subjects does not necessarily have to be exactly on the same level as the efficiency of *Political Science*, the result of this study indicates that something has to be done in order to increase the standards of *War Studies* and *Military Technology*.

I EN TIDIGARE publicerad artikel i Krigsvetenskapsakademiens tidskrift beskrivs de relativt omfattande bristerna i vetenskaplighet som förekommit vid utbildningen på avancerad nivå i ämnet Krigsvetenskap vid Försvarshögskolan, FHS.¹ Parallellt med den analys som låg till grund för den artikeln har bl a professor Sven Åke Hörte konstaterat att den vetenskapliga mognaden inom de ämnen som ingår i det sk militärvetenskapliga blocket vid FHS, dvs folkrätt, krigsvetenskap, ledarskap, ledningsvetenskap, militärhistoria och militärteknik, gör att det är ”långt kvar innan en ansökan [om forskarutbildning] är trovärdig.” Medan det andra blocket, dvs det statsvetenskapliga, enligt professor Hörte

”har en god teoretisk och metodologisk mogenhet” så är blocket med de militärvetenskapliga ämnena helt enkelt ”inte tillräckligt vetenskapligt moget” menar han.²

I en analys dessförinnan av den vetenskapliga verksamheten vid FHS konkluderar professor Hörte att produktiviteten vad avser forskningen vid FHS är anmärkningsvärt låg inom vissa militärvetenskapliga ämnen.³ Å ena sidan konstaterar han att FHS har ”goda ekonomiska resurser” men att, å andra sidan, det ”krävs ytterligare teori- och metodutveckling” samt fler ”publikationer inom respektive ämnes kärna”. Även om professor Hörte betonar vikten av god kvalitet i utbildningen så berör han inte effektivitetsaspekterna i denna

den andra delen av FHS:s kärnverksamhet. Om forskningen inte lever upp till normal högskolestandard i kvantitativa (och kvalitativa?) termer så kanske detta beror på att de ”goda resurserna” istället nyttjas till utbildningen? För det kan väl inte vara lika illa ställt inom detta kärnområde?

I denna artikel påbörjas ett klarläggande hur det egentligen förhåller sig inom det området. Detta görs genom en jämförelse av effektiviteten i utbildningen vid FHS mellan det marknadsutsatta ämnet statsvetenskap och de monopoliserade ämnena krigsvetenskap och militärteknik. Medan det förra ämnet tvingas konkurrera med andra lärosäten om studenterna så intar de senare en unik position. Dels återfinns de inte vid något annat lärosäte i Sverige, dels genomförs en betydande del av undervisningen inom dem i form av uppdragsutbildning beställd av Försvarsmakten, FM.

Det bör redan inledningsvis klarläggas att statsvetenskap i denna artikel endast tjänar som referenspunkt till de två övriga ämnena. Att statsvetenskap valts för detta ändamål beror på att det är det enda ämne vid FHS som dels vid sidan av de andra två utgör huvudämne i ett program på grundnivå, dels, tillsammans med krigsvetenskap, är det enda vid FHS som har examensrättigheter på avancerad nivå. Ytterligare en anledning är att medan Hörte beskriver krigsvetenskap och militärteknik som omogna så anser han att statsvetenskap är moget. Det mogna ämnet bör man kunna tjäna som norm även i detta sammanhang.

Universitetskanslersämbetet, UKÄ, som ansvarar för att granska bl a hur effektiv verksamheten vid Sveriges universitet och högskolor bedrivs, har ett öppet förhållningssätt till valet av metod:

Granskningen av effektivitet [belyser] olika företeelser och förhållanden som är re-

levanta för hur resurserna utnyttjas och [genomförs] på olika sätt beroende på vilket temat är för den enskilda granskningen. Granskningen utförs inte utifrån en enskild granskningsmodell utan innebär ett problematiserande förhållningssätt till effektivitet.⁴

Ambitionen med artikeln sträcker sig inte längre än till att introducera ett resonemang kring hur utbildningseffektivitet skulle kunna mätas vad gäller de militära utbildningarna vid FHS. Avsikten är således inte att slå fast hur effektivt undervisningen i krigsvetenskap, militärteknik och statsvetenskap vid FHS egentligen är. För att göra detta hade jag bl a behövt inkludera fler likvärdiga ämnen vid andra jämförbara lärosäten i undersökningen. Förhoppningsvis kommer resonemanget att inspirera till framtagandet av mer precisa verktyg för detta ändamål.⁵ Syftet med artikeln är istället tudelat. Först och främst är tanken att inspirera FM till en mer genomgående analys av utbildningseffektivitet, och förhoppningsvis även forskningsproduktivitet, vid de lärosäten myndigheten väljer att göra sina upphandlingar av högskole-tjänster. Därutöver är syftet att väcka debatt kring hur officersyrkets fortsatta akademisering kan utformas och då bl a avseende lärarintensitet.

I ett första steg, i nästa avsnitt, beskrivs och diskuteras resurssidan, dvs hur mycket personal som åtgår för att producera utbildningen. Därefter behandlas i det tredje avsnittet resultatsidan, dvs hur många studenter som studerar på heltid i respektive ämne under ett läsår. I det därpå följande avsnittet jämförs resursåtgång med resultat och på så sätt mäts utbildningseffektiviteten. I detta avsnitt presenteras dessutom några möjliga förklaringar till varför utfallet av undersökningen ser ut som det gör. Avslutningsvis sammanfattas reso-

nemanget varvid potentiella åtgärder diskuteras.

Empirin som nyttjas för analysen samlades in redan 2013 och speglar situationen vid FHS inför läsåret 2013/2014. För det ovan angivna syftet med artikeln anses emellertid det använda materialet fullt ut vara till fylles.

De personella resurserna för utbildningen

Hur ska man identifiera och kategorisera den personal som på olika sätt är involverad i utbildningen? Analysen har utgått från fyra källor. För det första har FHS:s hemsida nyttjats. På ett lättillgängligt och överskådligt sätt presenteras här medarbetarnas organisatoriska hemvist och, i de flesta fall, deras uppgifter och akademiska kompetens. För det andra så har den personalsammanställning professor Hörte presenterade i sin rapport 2012 studerats. För det tredje har de lönelistor FHS:s tillhandahållit beaktats. Slutligen har avdelnings- och sektionschefer samt studierektorer getts möjlighet att kommentera underlaget för att därigenom ge en så aktuell bild som möjligt.

Personalen har kategoriserats och delats in i sex grupper. Den första kategorin utgörs av de som har ett uttalat chefsansvar. Det rör sig om avdelnings- och sektionschefer. Den andra kategorin utgörs av studieadministratörer såsom studierektorer, utvecklingschefer och handläggare. Den tredje kategorin utgörs av professorer och docenter, d v s den grupp som av Hörte benämndes ”handledare”. Den fjärde kategorin härrör också från Hörte och utgörs av det han benämnde ”övriga disputerade lärare” i vilken även ingår lektorer. Den femte kategorin utgörs av doktorander, d v s personal som avlagt akade-

misk examen (master, magister, kandidat) och som påbörjat studier på forskarutbildningsnivå. Eftersom det kan vara missvisande att redovisa doktorander som disponibla till 100 %, de förväntas ju i huvudsak ägna sig åt den egna forskarutbildningen, så har varje doktorand bedömts motsvara 20 % heltidsekivalent lärare. Den sjätte och sista kategorin utgörs av övriga lärare. I denna kategori ingår både personal som avlagt akademisk examen (master, magister, kandidat) samt officerare och civilanställda utan detta. Noteras bör att den personal som tillhör någon av de två första kategorierna nödvändigtvis också tillhör någon av de fyra övriga. I den sammanfattande sammanställningen har dock endast tillhörigheten kopplad till de två första kategorierna redovisats.

Krigsvetenskap och militärteknik utgör tillsammans de två inriktningar en officer kan studera i sin normala karriärväg från Officersprogrammet, OP, via Stabsutbildningen, SU, till Högre Stabsofficersutbildning, HSU. Trots att endast OP anges som ett program i egentlig mening finns vid FHS inrättat en särskild enhet som sysslar enbart med administration av militära programutbildningar; Militära Programledningen, MPL, tidigare Ledningen av Högskoleutbildning av officerare, LH. Merparten av de 19 befattningshavarna är officerare. Ingen av medarbetarna har forskarutbildning. Någon liknande organisationsenhet för administrerandet av de civila programmen och kurserna, inklusive de i statsvetenskap, finns inte inrättad vid FHS.⁶

Ämnet militärteknik finns organiserat vid en egen avdelning (Militärtekniska avdelningen, MTA) sorterandes under Militärvetenskapliga institutionen, MTI. Vid avdelningen tjänstgör 31 medarbetare va-

rav fyra professorer⁷ och åtta doktorander.⁸

Ämnet krigsvetenskap är inte lika rationellt organiserat utan är uppdelat i en krigsvetenskaplig avdelning, KVA, som sorterar under MVI, och en strategisk avdelning, StratA, som sorterar under Institutionen för säkerhet, strategi och ledarskap, ISSL.

KVA består av en avdelningsledning samt fem sektioner. Totalt omfattar avdelningen 80 medarbetare varav den absolut största majoriteten utgörs av officerare.

Till skillnad från KVA är StratA i skrivande stund inte indelat i sektioner, trots att detta kan synas vara rationellt med tanke på att avdelningen inte enbart administrerar krigsvetenskap med militärstrategisk inriktning utan även ämnet folkrätt och delar av ämnet ledarskap. Dessa två senare ämnen exkluderas emellertid från det fortsatta resonemanget fast det kan tyckas vara rimligt att ta i beaktande det faktum att företrädare för folkrätt genomför relativt mycket utbildning inom ramen för kurser i ämnet krigsvetenskap vid såväl OP som SU och HSU. Totalt 15 medarbetare vid avdelningen ”tillhör” ämnet krigsvetenskap. Merparten av dessa är disputerade.

Sammanfattningsvis hanteras den militära utbildningen i krigsvetenskap och militärteknik av 20 chefer, 16 administratörer, 9 professorer/docenter, 10 övriga disputerade lärare (varav 8 lektorer), 22 doktorander (å 20 % institutionstjänstgöring vid sidan om de egna studierna) och 65 övriga lärare, i huvudsak officerare utan egen akademisk utbildning. Totalt motsvarar dessa 142 personer tillsammans 123,8 heltidsekvivalenta medarbetare.⁹ Noterbart är, för det första, att ingen av cheferna är disputerade och att endast en av de administratörerna är det (d v s den ene studierektorn i militärteknik), samt, för det andra, att endast en knapp femtedel av den heltidseкви-

valenta personalen har genomgått eller påbörjat forskarutbildning, d v s disputerade eller doktorander. I denna femtedel ingår dessutom akademisk personal som varken disputerat eller sakkunniggranskats i något av de två aktuella ämnena.

Även organiserandet av utbildningen i statsvetenskap kan synas svåröverskådlig. Schablonmässigt har de som sorterar under statsvetenskapliga avdelningen vid ISSL tagits med i beräkningarna oavsett om de är statsvetare eller ej. Dessutom har den personal vid övriga ISSL-enheter som är statsvetare inkluderats oaktat om de regelbundet deltar i utbildningen i Statsvetenskap eller ej.¹⁰ Vid statsvetenskapliga avdelningen finns 14 medarbetare, de allra flesta disputerade. Vid Nationellt centrum för kris- hanteringsstudier, CRISMART, finns förutom avdelningschefen (pol mag i statsvetenskap), sju disputerade statsvetare och två doktorander i statsvetenskap.

Likaledes sammanfattningsvis hanteras den akademiska utbildningen i statsvetenskap av 2 chefer, 2 administratörer, 7 professorer/docenter, 9 övriga disputerade lärare (varav 3 lektorer) samt 4 doktorander. Totalt motsvarar dessa 24 personer tillsammans 19,3 heltidsekvivalenta medarbetare. Noterbart är att samtliga chefer och huvudansvarig administratör har akademisk examen i det aktuella ämnet. Omkring 85 % av den heltidsekvivalenta personalen består av disputerade och *en dryg tredjedel* är professorer/docenter, d v s innehar kompetens att handleda doktorander. Samtliga lärare har påbörjat, och i de flesta fall examinerats från, forskarutbildning, den absoluta majoriteten dessutom i det aktuella ämnet.

I komparativt hänseende har de militära utbildningarna totalt sett drygt sex gånger så mycket heltidsekvivalent personal att tillgå som utbildningarna inom statsveten-

skap. Noterbart är att det krävs tio gånger fler chefer och åtta gånger så mycket administrativ personal för de militära utbildningarna som de statsvetenskapliga utbildningarna. Den relativa andelen chefer och administratörer är omkring 30 % för de militära utbildningarna jämfört med ungefär 20 % för utbildningarna inom statsvetenskap.

	Militära utbildningar	Statsvetenskap
Chefer	20 (20)	2 (2)
Administratörer	16 (16)	2 (2)
Professorer/ Docenter	9 (8,4)	7 (5,5)
Övriga disputerade lärare	10 (10)	9 (9)
Doktorander	22 (4,4)	4 (0,8)
Lärare utan forskarutbildning	65 (65)	0 (0)
TOTALT	142 (123,8)	24 (19,3)

Tabell 1: Sammanställning av personal utifrån kategori och ämne. Heltidsekvivalens inom parentes. (Militära utbildningar = Krigsvetenskap och Militärteknik.)

En fråga som osökt infinner sig är hur det kommer sig att det i absoluta tal faktiskt är fler disputerade och/eller sakkunniggranskade i det aktuella ämnet i statsvetenskap än i de två övriga ämnena tillsammans trots att de senare alltså har mångdubbelt så många medarbetare att tillgå. En annan fråga rör vilken rekryteringsstrategi FHS tillämpade vid anställningen av de omkring 120 medarbetarna som saknar vetenskaplig kompetens i det ämne de är satta att leda, administrera och/eller undervisa i. Låt oss studera problematiken lite närmare och börja med att analysera resultatet av

utbildningen och sedan återkomma till delar av ovanstående resonemang.¹¹

Resultatet av utbildningen

Det empiriska underlaget till detta avsnitt har inhämtats dels från kursplaner och kursbeskrivningar på FHS:s hemsida, dels genom information från studierektorerna i de tre ämnena samt från programansvariga vid MPL. Informationen berör antalet studenter vid de olika utbildningarna. Dessutom har studieadministratörer tillhandahållit bl a statistik ur LADOK. I de flesta fall har utgångspunkt tagits i antalet studenter som antagits till utbildningen. Detta gäller främst statsvetenskap. I andra fall har utgångspunkt tagits i antalet studenter som påbörjat och i andra fall de som faktiskt genomfört den aktuella kursen med godkända betyg. Avsaknaden av en gemensam metod i detta avseende gör naturligtvis att en strikt vetenskaplig jämförelse inte låter sig göras. För att nå syftet med artikeln så bedöms emellertid ovanstående brister kunna överses.

Som framgått av resonemanget ovan så används begreppet ”heltidsekvivalent student”. Motivet till detta är att det kan vara missvisande att enbart summera antalet studerande utan att ta hänsyn till antalet högskolepoäng, hp. Det kan även ge en något felaktig bild av att enbart utgå från antalet kurser och deras respektive poäng utan att ta hänsyn till hur många studenter som faktiskt genomgått utbildningen. Eftersom ett läsår omfattar 60 hp så har antalet studenter på de olika kurserna räknats om relaterat till ett helt läsår, d v s heltidsekvivalent student. Detta behov föreligger främst till att aggregera resultatet av den utbildning som bedrivs i form av fristående kurser. Dessa kan variera från något enstaka vecka upp till en hel termin, d v s.

från något enstaka poäng upp till 30 hp. Med heltidsekvivalent student tas m a o på en och samma gång hänsyn till antal kurser såväl som till antal studerande.¹²

Eftersom FHS endast har två program, OP respektive kandidatprogrammet i statsvetenskap, skulle man kunna föranledas att tro att en student på någotdera programmet per automatik motsvarar en heltidsekvivalent student. Till skillnad från kandidatprogrammet, som uteslutande kan bestå av ämnet statsvetenskap, så består emellertid OP inte enbart av krigsvetenskap och militärteknik utan även av ämnena ledarskap och fysiskt stridsvärde. Vid en av de tre profilerna läses dessutom andra ämnen med nautisk anknytning. Under den gemensamma delen av OP, som genomförs under fyra terminer vid MHS-K, utgör krigsvetenskap och militärteknik tillsammans 93 av de totalt 120 hp för studenter med krigsvetenskaplig eller militärteknisk profil. För studenterna med nautisk profil är summan 64,5 hp.¹³ Bilden är emellertid komplicerad eftersom två av de sex terminerna inom OP genomförs som verksamhetsförlagd utbildning, VFU.¹⁴ Det innebär att annan personal än den som redovisats för den militära utbildningen ovan har involverats i undervisningen.¹⁵ Trots risken att resonemanget förenklas i allt för stor grad har enbart de 93 respektive 64,5 hp som läses vid MHS-K inkluderats i analysen, och den eventuella betydelsen av såväl den olika fördelningen ämnena emellan beroende av profil som de delar av dessa ämnen som läses inom ramen för VFU avgränsats bort. Motivet till detta är att variabel i detta sammanhang inte är antalet kurser utan antalet heltidsekvivalenta studenter. Omräknat till heltidsekvivalens motsvarar OP 10-13, OP 11-14 och OP 12-15 tillsammans 144 studenter i ämnena krigsvetenskap och militärteknik.

Utöver programmet OP genomförs ett antal militära uppdragsutbildningar. Två av dessa är befodringsgrundande: SU och HSU. Vid SU 12-13 återfanns 66 studenter. Eftersom 52 av kursens totalt 57 hp genomfördes som krigsvetenskap och militärteknik motsvarar det 57 heltidsekvivalenta studenter (66 gånger 52/60). Vid HSU 12-14 återfanns totalt 74 studenter m fl olika inriktningar.¹⁶ Grovt förenklat skulle analysen kunna utgå från antagandet att eftersom 120 av den i huvudsak tvååriga kursens totalt 132 hp genomfördes som krigsvetenskap eller militärteknik borde det vara rimligt att betrakta samtliga studerande som heltidsekvivalenta, d v s 74 gånger 120/(60 gånger 2). Vissa studenter går dock endast en 1-årig variant. Dessutom sänds i regel ett antal studenter utomlands för att fullfölja det andra året vid annan statsförsvarshögskola. (I vissa fall kan utländska studenter ingå i totalsumman trots att de endast genomför ett år vid svenska FHS. Så är dock inte fallet 2012-14). Således anses HSU-utbildningarna tillsammans motsvara 74 heltidsekvivalenta studenter under ett av åren och 59 under det andra, d v s i genomsnitt 66,5 heltidsekvivalenta studenter under de två år utbildningen genomförs.

Utöver SU och HSU med alla dess inriktningar genomfördes omkring 15 kortare militära uppdragsutbildningar. Tillsammans motsvarar dessa ej befodringsgrundande uppdragsutbildningar i krigsvetenskap 70,5 hp och 5,7 heltidsekvivalenta studenter på avancerad nivå samt 75,5 hp och 10 heltidsekvivalenta studenter på grundnivå. Dessutom genomfördes ett antal fristående kurser i militärteknik vilka tillsammans motsvarade 45 hp och 3 heltidsekvivalenta studenter. Det kan alltså konstateras att ämnena krigsvetenskap och militärteknik tillsammans levererar utbildning för 283,2 heltidsekvivalenta studenter.

Liksom de militära utbildningarna så består det statsvetenskapliga utbudet av ett program samt ett antal fristående kurser och uppdragsutbildningar. Till skillnad från de militära uppdragsutbildningarna så renderar de statsvetenskapliga dito inga högskolepoäng. De uppdragsutbildningar som sorterar under Institutet för högre totalförsvarsutbildning, IHT, respektive Nationellt centrum för krishanteringsstudier, CRISMART, har sålunda exkluderats eftersom de per definition inte är självklarare att betrakta som vare sig statsvetenskapliga eller akademiska. Som framgick av föregående avsnitt så inkluderades heller inte personalen vid dessa avdelningar i resurssammanställningen i annat fall än då de är statsvetare och mot den bakgrunden kan antas kunna komma att involveras i den poänggivande utbildningen som sorterar under den statsvetenskapliga avdelningen.

Det statsvetenskapliga kandidatprogrammet är nytt och har hittills endast en årskull studenter. Denna kull består av 65 heltidsekvivalenta studenter. Då programmet är i full drift kommer det således att finnas omkring 200 heltidsekvivalenta studenter i dess regi. Fyra av de sex terminerna består av kurser i statsvetenskap medan de två övriga terminerna (termin 3 och 6) också kan göra det men inte nödvändigtvis behöver göra det eftersom de är valbara. I denna undersökning inkluderas endast den första årskullen och därmed räknas samtliga programstudenter som heltidsekvivalenta. Då programmet är fullt utbyggt finns underlag för att återkomma till såväl resurssidan (har t ex fler lärare rekryterats för att möta det ökade antalet studenter eller löses det med nuvarande personalramar?) som resultatssidan (hur många studenter valde t ex statsvetenskapliga kurser termin 3 och 6?).

Tillsammans motsvarar de nio fristående kurserna i statsvetenskap 116,5 heltidsekvivalenta studenter.¹⁷ Konstateras kan att statsvetenskap levererar akademisk utbildning för 225,5 heltidsekvivalenta studenter.

I komparativt hänseende har de militära utbildningarna i krigsvetenskap och militärteknik 66,5 heltidsekvivalenta HSU-studenter på avancerad nivå jämfört med statsvetenskaps 44 studenter. I tillägg har krigsvetenskap, inom ramen för högre operativ chefskurs, och militärteknik, inom ramen för militärteknisk påbyggnadsutbildning, tillsammans ytterligare 5,7 heltidsekvivalenta studenter på avancerad nivå. Inom ramen för OP har krigsvetenskap och militärteknik 144 heltidsekvivalenta studenter när VFU exkluderats. Detta kan jämföras med de för närvarande 65, men inom två år potentiellt upp till omkring 200, heltidsekvivalenta studenterna inom ramarna för det statsvetenskapliga kandidatprogrammet. Vad avser övriga kurserna så har de militära utbildningarna inom krigsvetenskap och militärteknik tillsammans 10 heltidsekvivalenta studenter på grundnivå (varav 57 inom ramen för SU) jämfört med statsvetenskaps 116,5 studenter.

Sammantaget har de militära utbildningarna således 1,25 så många heltidsekvivalenta studenter som antalet inom statsvetenskap. Det är värt att notera att medan de fristående kurserna i statsvetenskap hade 15-65 studenter så hade vissa av de fristående kurserna och kortare uppdragsutbildningarna i krigsvetenskap och militärteknik färre än 10 studenter. Självklart är det inte effektivt att avdela resurser för att planera kurser som sedan inte genomförs eftersom söktrycket är obefintligt. Skillnaderna mellan marknads- och mono-

polprinciperna för utbildningen är påtagliga!

	Militära utbildningar	Statsvetenskap
Kurser med hp på avancerad nivå	72,2	44
Kurser med hp inom program	144	65 (195)
Kurser med hp på grundnivå	67	116,5
TOTALT	283,2	225,5 (355,5)

Tabell 2: Heltidsekvivalenta studenter utifrån utbildning, ämne och nivå. Potentiell nivå vid fullt utbyggt kandidatprogram inom parentes. (Militära utbildningar = Krigsvetenskap och Militärteknik.)

Jämförande resonemang och möjliga orsaker till utfallet

Låt oss börja med att rekapitulera bilden av kurspoäng även om den i sig inte är vad effektiviteten mäts emot. Vad avser utbildningarna på avancerad nivå så har de militära utbildningarna i krigsvetenskap och militärteknik 120 hp inom ramen för sina huvudinriktningar av HSU. Detta motsvaras av två magisterkurser om vardera 60 hp i statsvetenskap. Medan statsvetenskap kräver ett år för att nå magisterexamen så kräver de militära ämnena två år – utan att för den skull per automatik premiera studenterna med en magisterexamen (eller möjligen master eftersom HSU-T läser en s k E-kurs).¹⁸ Medan de militära ämnena behåller huvuddelen av de omkring 70 studenterna under två år så strömmar under samma tid närmare 90 studenter genom de 1-åriga magisterkurserna i statsvetenskap.

Denna aspekt på effektivitet har emellertid bortsetts ifrån i detta sammanhang.

Vad avser modellen i undersökningen, dvs mätningen av förhållandet mellan de personella resurserna och antalet heltidsekvivalenta studenter, så kan konstateras att statsvetenskap har 19,3 heltidsekvivalent personal som producerar 225,5 heltidsekvivalenta studenter. Uttryckt i utbildningseffektivitet så är siffran alltså 11,7 student/medarbetare. Motsvarande siffror för de militära utbildningarna inom krigsvetenskap och militärteknik är 123,8 heltidsekvivalent personal som producerar 283,2 heltidsekvivalenta studenter. Uttryckt i utbildningseffektivitet så är siffran alltså knappt 2,3 student/medarbetare för de militära utbildningarna.

Eftersom krigsvetenskap och militärteknik tillsammans har mer än sex gånger så mycket personella resurser som statsvetenskap borde det således finnas 1 446 heltidsekvivalenta studenter i dessa militära ämnen för att ge samma utbildningseffektivitet (11,7) som statsvetenskap. Alternativt borde personalstyrkan för de militära utbildningarna anpassas till antalet studenter. I så fall skulle de 123,8 heltidsekvivalenta medarbetarna reduceras med omkring 100 till 24,2.

Om utgångspunkt istället tas i utbildningseffektiviteten inom krigsvetenskap och militärteknik (2,3) så borde det finnas närmare 80 fler anställda i statsvetenskap för att producera dagens mängd studenter. Alternativt skulle antalet studenter minska till omkring 45 och den statsvetenskapliga personalens uppgifter i mångt och mycket styras om från utbildning till forskning.¹⁹ Eftersom FHS nyligen tagit beslut i motsatt riktning, dvs ökat antalet studenter i statsvetenskap bl a genom inrättandet av ett kandidatprogram, framträder tre möjliga områden att söka efter lösningar:

- Öka antalet studerande i krigsvetenskap och militärteknik.
- Minska personalstyrkan i krigsvetenskap och militärteknik.
- Öka personalstyrkan i statsvetenskap.

Det bör understrykas att det fortsatta resonemanget enbart grundar sig på initiala bedömningar. En mer grundlig undersökning krävs för att bättre belägga de sannolika orsakerna. Förhoppningsvis kan dock det fortsatta resonemanget bidra till att hitta lämpliga variabler att använda vid den fortsatta forskningen.

I ett spekulativt hänseende finns det anledning att först rikta blickarna på FM:s beställarfunktion. Utfallet av det doktorandprogram som inleddes för omkring två decennier sedan har helt enkelt varit en dålig investering. Det finns m a o för få officerare vid högkvarteret som besitter tillräcklig vetenskaplig kompetens att kunna göra en erforderlig kritisk upphandling av akademisk utbildning. När sedan det lilla embryo som trots allt funnits med funktionen som *chief scientist* (d v s ”vetenskaplig chef”) nyligen rationaliserades bort, så minskade förutsättningarna ytterligare. Trots att den funktionen inte var det samma som *chief researcher* (d v s ”forskningschef”) var den likväl främst kopplad till forskningsdelen av FM:s vetenskapliga verksamhet. Det faktum att de vetenskapliga kärnområdena forskning och utbildning dessutom sorterar under olika avdelningar i högkvarteret kan bidra till förklaringarna kopplade till FM:s interna funktion. Traditionens makt, d v s att alltid vända sig till stödmyndigheterna som FHS, FMV och FOI i dessa sammanhang istället för att mer vidsynt inkludera andra statliga organ som KTH och Stockholms Universitet, kan också spela in i detta sammanhang.

Vad avser leverantörssidans så går att konstatera att FHS:s rektor har en i vetenskapligt hänseende mycket svag ledningsgrupp. Förutom rektor själv så är endast prorektor och ordförande i Forsknings- och utbildningsnämnden (FoUN) dispute-rade och endast den sistnämnde har koppling till den militära utbildningen (professor i militärteknik). Övriga fem medlemmar av ledningsgruppen, d v s en majoritet, är eller har varit officerare utan egen akademisk utbildning. Medan vicerektor är enstjärnig flaggofficer (OF6 – f n brigadgeneral) så är de båda institutionscheferna och chefen för MPL nivån under, d v s överstar/kommendörer. Den åttonde och sista medlemmen (om studeranderepresentanten exkluderas) utgörs av högskoledirektören (som f n är f d överste av första graden, d v s OF5). Då skolan erhöll sina nuvarande examensrättigheter var dessutom inte rektor tillsatt på akademiska utan politiska meriter. Det faktum att skolan under de sex åren med akademiska rättigheter nu är inne på sin tredje rektor kan naturligtvis också spela in i sammanhanget.

Den vetenskapliga ”underbemanningen” stannar emellertid inte vid rektors ledningsgrupp. De tre avdelningscheferna som under institutionscheferna ansvarar för utbildningen är också tillsatta på militära istället för på akademiska meriter. Det samma gäller på de lägsta ledningsnivåerna; sektionscheferna och huvudlärarna. Det finns således en stark (över-) tro på att militärt chefskap är vad som krävs för att leda akademisk verksamhet. Möjligen kan ”tillgången” av en general/amiral och sju överstar/kommendörer i sig bidra till att det skapas en överdimensionerad ledningsstruktur, eftersom byggandet av hierarkiska organisationer mycket väl kan vara en militär ”yrkesskada”. Det går alltså att spekulera och anta att ingen av cheferna och administra-

törerna vid MPL, KVA, StratA och MTA har något att vinna på att en förändring kommer till stånd. Sammanfattningsvis, kopplat till leverantörssidan, kan en möjlig förklaring således vara att det finns vare sig akademisk förmåga eller byråkratisk vilja vid FHS för att skolan själv ska kunna vidta åtgärder för att höja utbildningseffektiviteten.

En invändning mot ovanstående resonemang skulle naturligtvis kunna vara att analysen har kopplat samtliga personella resurser till *utbildning* trots att de vetenskapliga kärnområdena även omfattar *forskning*. Det är naturligtvis sant, men om nu de 142 medarbetarna i krigsvetenskap och militärteknik även förväntas lösa forskningsuppgifter, varför är då endast 10 % av dem disputerade och/eller sakkunnigprövade i de aktuella ämnena?²⁰

Möjliga åtgärder...?

Det kan inte nog understrykas att denna typ av problem handlar om en mycket fin balansgång. Om utbildningseffektiviteten är för låg så att antalet heltidsekvivalent personal närmar sig antalet för heltidsekvivalenta studenter hamnar vi i en situation som påminner om privatlärarens, d v s en guvernant eller informator för en student. Detta torde inte vara försvarbart ur främst ett ekonomiskt perspektiv. Om å andra sidan antalet studenter per medarbetare blir för högt så kan situationen komma att liknas vid de problem som uppvisas inom för- och grundskolan, där barn- och elevgrupperna helt enkelt blir så stora att de kvalitativa målen därför riskerar att undermineras. Ur just kvalitetshänsyn torde heller inte modellen med utbildningsfabrik vara eftersträvarvärd. Med detta varnande finger så är det nu dags att så vad som skulle kunna göras för att de militära utbildningarna ska

närma sig samma effektivitet som utbildningarna i statsvetenskap.

Guvernant/Informator	Utbildningsfabrik
Lågt	Högt

Figur 1: Utbildningseffektivitetens två ytterligheter. ("Lågt" resp. "Högt" åsyftar antalet studenter per medarbetare.)

Det har redan påpekats att medan statsvetenskap är utsatt för de marknadsprinciper som normalt omgärdar svensk universitets- och högskoleutbildning så är krigsvetenskap och militärteknik skyddade av planekonomiska förutsättningar och monopolställning. Eftersom inget annat lärosäte i Sverige ger utbildning i ämnena krigsvetenskap och militärteknik så kan FHS, med FM:s goda minne, överadministrera utbildningen (vilket man uppenbart också gör).

En sak som skulle kunna öka effektiviteten är att beställaren, d v s FM, sätter ned foten och inte längre betalar det (över-)pris man nu gör. För att lägga kraft bakom orden behöver dock FM samtidigt konkurransutsätta både utbildning och forskning genom att införa ett utlysningförfarande. Genom att ta in anbud på olika utbildningar och därtill anknuten forskning från flera olika lärosäten både i Sverige och utomlands skulle man kunna bryta FHS:s monopolställning. FM skulle dessutom kunna återkalla alla officerare som lånats ut till FHS för att istället låta dem bidra till officersutbildningens praktiska och professionsrelaterade delar från en intern plattform, t ex MHS-K. En officer som kommanderas till FHS för att genomföra militär uppdragsutbildning kostar nämligen betydligt mer per timme än att ha hen anställd vid FM för att lösa samma uppgifter.²¹ Detta låter sig alltså endast göras i

de professionsanknutna delarna av utbildningen som inte kräver akademiska kurser.

FM måste därför bestämma sig om t ex alla delar av HSU verkligen måste vara akademiska och hp-givande. Det krävs ju endast 60 hp för att uppnå magisternivå så rent teoretiskt borde de 72 hp som ges ”i onödan” idag kunna omvandlas till internutbildning med professionsfokus. För att bättre koordinera upphandling av forskning och utbildning och för att kunna leda en transformering mot utlysningssörfarande vid dessa upphandlingar skulle man kunna återinrätta *chief scientist*-funktionen, om än med annat fokus än tidigare. En ”vetenskaplig chef” skulle helt enkelt kunna vara rådgivare åt såväl de delar av högkvarteret som sysslar med *forskning* som de som sysslar med *utbildning*.

Vad gäller FHS:s möjligheter att själva effektivisera utbildningen för att därmed attrahera FM i en framtida konkurrenssituation framträder två huvudalternativ. Det ena är att man minskar personalen vid de militära utbildningarna så att de personella resurserna kommer i paritet med läget vid de konkurrenssatta ämnen och utbildningar vid skolan, allra helst jämfört med andra lärosäten. Samtidigt kunde den relativt sett stora andelen chefer och administratörer ses över så att andelen lärare höjdes till samma nivå som statsvetenskap. Det andra alternativet är att man öppnar utbildningarna för icke-militära studenter och genom ett ökat antal studerande balanserar de existerande personalramarna.²² Naturligtvis skulle ett tredje alternativ kunna vara en kombination av de två första.

Förhoppningsvis kan resonemanget i artikeln även inspirera FHS till att värdera sin egen utbildningseffektivitet och forskningsproduktivitet. Det är i detta sammanhang ett imperativ att en akademisering av utbildning går hand i hand med en aka-

demisering av personalkåren. Nästa steg i FHS:s akademisering borde, vad avser ämnena krigsvetenskap och militärteknik, därför kanske inte tas genom att man ansöker om examensrättigheter på forskarutbildningsnivå *utan* att man istället fokuserar på de chefer, administratörer och lärare som finns i de båda ämnena. Det är knappast en slump att Hörte funnit statsvetenskap moget att ansöka om forskarutbildningsrättigheter – cheferna, administratörerna och lärarna i detta ämne är ju redan akademiker med rätt ämneskompetens! Förhoppningen är m a o att resonemanget ska inspirera till framtagandet av mer precisa verktyg för analys av utbildningseffektivitet och forskningsproduktivitet vid FM:s upphandling av dessa akademiska kärnverksamheter.

Om vare sig den akademiska förmågan eller den byråkratiska viljan finns vid FHS borde FM vid det här laget inse att Högkvarteret självt måste vidta åtgärder för att höja effektiviteten vid de militära utbildningarna man betalar (för) mycket pengar för. Att omgående påbörja sökandet efter en mer prisvärd leverantör skulle härvid kanske vara ett steg i rätt riktning. Med tanke på FHS:s mycket låga attraktionskraft bland sökande till militär högskoleutbildning så kanske en sådan åtgärd skulle kunna leda till positiv förändring även i detta avseende. Och om nu FHS uppenbart har svårt att rekrytera studenter med gymnasieexamen till officersutbildningen, hur svårt skulle det inte vara att rekrytera studenter med kandidatexamen om beslut togs att höja antagningskraven?

Å andra sidan så har ju statsvetenskap visat att det både går att få högskoleintresserade ungdomar att söka sig just till FHS och att dessutom upprätthålla hög utbildningseffektivitet. Loppet borde m a o inte vara kört! För att möjliggöra erforderli-

ga förändringar av akademiseringen av officersyrket så borde man kanske inte längre ta en referenspunkt i nuvarande upplägg av de militära utbildningarna vid FHS. En möjlighet skulle kunna vara att istället ta till sig statsvetenskaps erfarenheter. Det kanske är en läxa som FHS och FM borde ha lärt sig vid det här laget?

Det bör än en gång understrykas att syftet med denna artikel inte har varit att föra ett resonemang med fullständig vetenskaplig precision. Det finns en rad omständigheter som gör att det empiriska underlaget som resonemanget utgått från inte är helt tillförlitligt. Det kan t ex mycket väl vara så att såväl de fristående kurserna som de kortare uppdragsutbildningarna inom krigsvetenskap och militärteknik har haft fler studenter än vad som här återges. Att detta inte framgår av LADOK kanske beror på att de officerare som satts att vara kursansvariga och examinatoreer helt enkelt missat att redovisa detta till studieadministrationen. En annan möjlighet är att de glömt att lägga upp de kurser som anges i FHS:s utbildningskatalog i LADOK men likväl genomfört dem utan studieadministrationens vetskap.

Siffrorna bör man ta med en viss nypa salt. De är dock så pass rättvisande att det går att konkludera att utbildningseffektiviteten vid de militära utbildningarna är avsevärt mycket lägre än effektiviteten i det marknadsutsatta ämnet statsvetenskap. Oavsett om ett stort antal studenter i de militära utbildningarna "glömts bort" förefaller det ytterst osannolikt att det totala antalet militära heltidsekvivalenta studenter skulle uppgå till de närmare 1 500 som krävs för att de militära ämnena ska uppvisa samma effektivitet som statsvetenskap med hänsyn till nuvarande personalresurser.

Å andra sidan kanske de militära utbildningarna helt enkelt är mer lärarintensiva än de statsvetenskapliga. Detta förklarar dock inte varför 30 % av personalstyrkan inom krigsvetenskap och militärteknik är chefer/administratörer. Borde i så fall inte fler vara just lärare? Och det förklarar definitivt inte varför endast 10 % av personalstyrkan har disputerat och/eller sakkunniggranskats i de aktuella ämnena. Borde inte större andel av medarbetarna ha akademisk ämneskompetens i de aktuella ämnena för att FHS därigenom på ett trovärdigt sätt kan anses bidra till akademiseringen av officersyrket? Det åvilar man o olika beslutsfattare vid FHS ett stort ansvar att förklara varför det krävs så många chefer, administratörer och icke-disputerade lärare vid den akademiska utbildningen av officerare som nu är fallet.

Ordet "akademiska" kan inte nog understrykas i sammanhanget. Det är fullt möjligt att officerare, för att kunna leva upp till de åtaganden som kommer med professionen, har behov av vissa utbildningsmoment som är praktiska i sin natur och därmed också mer lärarintensiva. I och med att FHS har valt att åsätta all militär utbildning på både grund- och avancerad nivå akademiska högskolepoäng så har skolan dock valt att underkasta sig de krav statsmakterna gett uttryck för i bl a Högskolelagen vad avser akademisk utbildning. Det är alltså inte förenligt med statsmakternas generella krav på vetenskapliga utbildningar att åberopa officersprofessionens praktiska natur som ett argument till varför militära utbildningar som OP, SU och HSU skulle kunna ges med högskolepoäng utan att för den skull vara erforderligt akademiska. Dessutom torde just de praktiska inslagen vid t ex OP ske inom ramen för VFU och den lärarintensitet som då präglar utbildningen berör

ju inte den personal som inkluderats i denna artikel utan FM:s personal vid MHS-K och andra enheter.

Vem vet, det kanske finns trovärdiga förklaringar trots allt.²³ Det skulle onekligen vara intressant, inte minst för utbildningsansvariga vid FM, att få ta del av dem! Intill dess förklaringar presenterats ter det sig för en oinvidg obegripligt varför de militära utbildningarna vid FHS t ex:

- leds av 9 gånger *fler* chefer och administratörer än annan jämförbar FHS-utbildning,
- till skillnad från annan jämförbar FHS-utbildning leds av chefer och administratörer som *saknar* akademisk ämneskompetens,
- involverar omkring 100 personer *mer* än vad som är normen för jämförbar FHS-utbildning,
- disponerar, i relativa termer, 7 gånger *färre* antal medarbetare med akademisk ämneskompetens relaterat jämförbar FHS-utbildning.

Mot bakgrund av ovanstående kanske det inte är så konstigt att de militära utbildningarna har flera gånger färre sökande per

utbildningsplats än jämförbar FHS-utbildning, men det är en annan fråga som det finns anledning att återkomma till i en annan artikel. Att FM fortsätter betala ett till synes överpris för den externa utbildning myndigheten beställer det, däremot, är mycket konstigt! Men, som sagt, det kanske finns logiska förklaringar till allt detta.

Låt oss m a o hoppas att de båda myndigheternas företrädare är villiga att återge sin syn på hur utbildningseffektiviteten vid de akademiserade militära utbildningarna kan och bör mätas. Låt oss även hoppas att de är villiga att återge de riktvärden som de anser borde vara gällande vad avser bl a lärartäthet och hur man kommit fram till denna norm. Det kanske är allt för naivt att förvänta sig klarlägganden kring t.ex. avvägningen mellan å ena sidan vetenskapligt kompetenta chefer, administratörer och lärare, och, å andra sidan chefer, administratörer och lärare med annan kompetensprofil än akademisk.

Författaren är överstelöjtnant i armén, docent i statsvetenskap och universitetslektor i krigsvetenskap vid Forsvarshögskolan.

Noter

1. Edström, Håkan och Petersson, Magnus: "Akademisering på avvägar?", *KKrVAHT*, 2. häftet, 2013.
2. Hörte, Sven Åke: Remissvar daterat 2013-05-29 på av FHS givet utredningsuppdrag.
3. Hörte, Sven Åke: *Nulägesanalys och kravinventering inför framtida ansökan från Forsvarshögskolan om tillstånd att utfärda examina på forskarnivå*, rapport daterad 2012-06-01.
4. Se Universitetskanslersämbetet "Granskning av effektivitet", <http://www.uk-ambetet.se/statistikuppfoljning/granskningaveffektivitet.4.782a298813a88dd0dad800017191.html> (2013-09-09).
5. Det bör noteras att UKÄ på sin hemsida (<http://www.uk-ambetet.se/>) har omfattande statistik kopplat till bl a helårsanställda och helårsstudenter. Statistiken går dock inte ner på enskilt ämne. 2012 hade t ex FHS 331,8 helårsanställda och 541,1 helårsstudenter alla ämnen och kurser inkluderade. Utbildningseffektiviteten för FHS som helhet var således 1,63 student/an-

- ställd. Samma år uppvisade en av grannarna på Drottning Kristinas väg, Kungliga Tekniska Högskolans, KTH, en mer än dubbelt så hög utbildningseffektivitet (3,38 student/anställd). I sammanhanget bör noteras att i siffran 331,8 anställda *inte* ingår de cirka 130 helårsanställda vid Militärhögskolan Karlberg (se <http://www.forsvarsmakten.se/mhsk/>) och *ej heller* de anställda vid FM:s övriga skolor och förband som på olika sätt involveras under t ex den del av OP som genomförs som verksamhetsförlagd utbildning, VFU. Anledningen till att dessa kategorier exkluderas är att de är anställda av FM och inte av FHS. Om denna FM-personal inkluderats i resurssidan så hade således effektiviteten kopplat till utbildningen vid FHS varit betydligt lägre än 1,63 student/anställd.
6. Det bör noteras att samtliga dessa administrativa tjänster i denna undersökning utslutande kopplats till Krigsvetenskap och Militärteknik trots att VFU avgränsats bort i denna undersökning och trots att det i såväl OP som SU och HSU ingår kurser i Ledarskap. I OP ingår dessutom ett ämne som inte ens återfinns vid FHS utan som genomförs genom KTH:s försorg; Fysiskt stridsvärde. För en av de tre profilerna, den nautiska, återfinns ännu fler externt upphandlade ämnen. FHS måste man själv upphandla utbildning av flera externa producenter för att kunna leverera den officersutbildning statsmakterna beslutat...
  7. Eftersom det till OP 2013-16 endast antagits tre studenter med militärteknisk profil så innebär det alltså att ämnet Militärteknik har fler professorer än förstaårsstudenter! Det är inte osannolikt att detta förhållande också gör ämnet unikt i den svenska högskolevärlden...
  8. Läsaren bör beakta att ämnet Militärteknik således har nästan lika många studenter på forskarnivå som man har på grundnivå vid OP. Det kan också vara unikt i svenska universitetsvärlden...
  9. Det bör noteras att den personal som tjänstgör vid Militärhögskolan Karlberg, MHS K, och som har FM som arbetsgivare *inte* är inkluderad i denna siffra. Det är *heller inte* den personal vid FM:s olika skolor/centra som är involverad i den verksamhetsförlagda utbildningen, VFU inom ramen för OP.
  10. Analysen kan alltså anses vara till Statsvetenskaps nackdel i detta avseende eftersom lärare från andra avdelningar, till skillnad från de militära utbildningarna, inkluderas i sammanställningen av statsvetenskapliga resurser. En mer rättvisande bild hade förmodligen erhållits om även de lärare i bl a Folk rätt som bidrar i undervisningen inom ramen för ett "militärt" ämne inkluderats i resurssammanställningen för de militära utbildningarna. För att nå syftet med artikeln bedöms dock det valda tillvägagångssättet vara till fylles.
  11. Det bör noteras att personalens kompetens i det ämne de arbetar inom *inte* inkluderats i den definition av begreppet "utbildningseffektivitet" som används här. Om och i så fall hur rätt ämneskompetens hos personalen inverkar på utbildningen vid ett lärosäte är en fråga i sig att studera. Det kan rent av vara så att annan ämneskompetens kan bidra till det aktuella ämnets vetenskapliga mognad genom att t ex bidra med andra perspektiv och erfarenheter. Även om dessa kvalitativa aspekter exkluderas här så anses det rimligt att anta att FM borde ta dem i beaktande vid sin upphandling av såväl utbildning som forskning. Om ett ämne till största del företräds av personal med annan ämneskompetens än det aktuella så kan det bl a vara på plats att fråga sig hur ämnet egentligen definieras...
  12. Detta motsvaras alltså av helårsstudent enligt UHÅ:s definition.
  13. Fördelningen mellan ämnena varierar beroende på profil. För krigsvetenskaplig profil är fördelningen 73,5 hp i Krigsvetenskap och 19,5 hp i Militärteknik. Se FHS, *Utbildningsplan för Officersprogrammet med Krigsvetenskaplig profil* (Version 2013-06-04). För militärteknisk profil är fördelningen 36 hp i Krigsvetenskap och 57 hp i Militärteknik. Se FHS, *Utbildningsplan för Officersprogrammet med Militärteknisk profil* (Version 2012-06-19). Studenterna vid nautisk profil läser endast 64,5 hp i Krigsvetenskap och inga hp i Militärteknik vid MHS-K. Se FHS, *Utbildningsplan för Officersprogrammet med Nautisk profil* (Version 2013-04-09). I sammanhanget bör noteras att nautik, skeppsteknik, sjötransportteknik samt säkerhet- och miljöteknik INTE existerar som egna akademiska ämnen vid FHS utan genomförs genom Sjöfartshögskolans försorg. Det är också värt att notera att studenterna vid den nautiska profilen *inte* uppnår de 90 hp som krävs i ett huvudämne för att kunna ta en

- kandidatexamen (Faktum är att vare sig grund-, fortsättnings- eller påbyggnadsnivån i Krigsvetenskap läses fullt ut, d v s omfattar *inte* 30 hp på resp nivå). Hur FHS avser lösa dessa studenters behörighet för studier på avancerad nivå, HSU, är oklart. Å andra sidan finns exempel på att FHS i de militära utbildningarna inte är så noga med akademiska förkunskapskrav.
14. Det finns totalt 13 inriktningar inom VFU för den krigsvetenskapliga profilen vid OP. Var och en av dessa inriktningar omfattar 60 hp fördelade olika ämnena emellan beroende på inriktning: Krigsvetenskap 18-45 hp, Militärteknik 4,5-31,5 hp, Ledarskap 0-19,5 hp och Fysiskt stridsvärde 0-7,5 hp. Se *Utbildningsplan för Officers-programmet med Krigsvetenskaplig profil, 180 högskolepoäng, vid Försvarshögskolan* (Version 2013-06-04).
  15. Se *Handbok Verksamhetsförlagd utbildning för Officersprogrammet* (FHS 2012-03-02, beteckning Ö190/2012).
  16. Enligt FHS:s utbildningskatalog 2013-2014 är ”vanliga” HSU 2-årig och har Krigsvetenskap som huvudämne. HSU-S har också Krigsvetenskap som huvudämne men är endast 1-årig och vänder sig till specialister, S, som läkare, meteorologer och veterinärer. HSU-T är 2-årig och har Militärteknik, T, som huvudämne. HSU för FM ingenjörer, HSU-FM Ing, slutligen, följer HSU-T men är endast 1-årig.
  17. I sammanhanget bör noteras att de kurser i ämnena Folk rätt och Ledarskap som administreras av den ensamma studierektorn i Statsvetenskap *inte* inkluderats i denna sammanställning.
  18. Det bör noteras att FHS endast har rättighet att utfärda magisterexamen i två ämnen, Statsvetenskap och Krigsvetenskap. Skolan kan således inte utfärda vare sig magister (D-nivå) eller master (E-nivå) i Militärteknik. Militärtekniska avdelningen, MTA, har m a o gått händelserna lite i förväg...
  19. En sådan ändring av arbetsuppgifter skulle vara fullt möjlig att genomföra eftersom den absoluta merparten av statsvetarna har hög akademisk kompetens och uppfyller kraven att kunna kallas ”forskare”.
  20. Motsvarande siffra för Statsvetenskap är 75 %. I absoluta tal är det rent av fler statsvetenskapliga forskare (18 personer – 16,5 heltidsekvivalens) jämfört med disputerade och/eller sakkunnigprövade forskare i ämnena Krigsvetenskap och Militärteknik (15 personer – 14,4 heltidsekvivalens). Två av forskarna som sakkunniggranskats i Krigsvetenskap har dessutom i grunden statsvetenskaplig ämneskompetens...
  21. Exempelvis debiterar FHS för en officer med en lön på 40.000 kr/mån i genomsnitt 1.144 kr/tim för en utbildningsinsats. Genomsnittet beror på att officerens organisatoriska hemvist styr kostnaden. Variationen är mellan 1.052 kr/tim och 1.260 kr/tim. Varje enskild officer förväntas upparbeta 1.370 debiteringsbara timmar per år vilket motsvarar 1.567.280 kr/år. Kostnaderna för att ha officeren anställd av och avlönad vid FM hade, med ett lönekostnadspåslag om 48,38 % (se ”Fördjupat ekonomiskt underlag” FM 2013-02-28, beteckning 23381:53871), varit 712.224 SEK. Då hade FM dessutom fått ut omkring 1.700 tim/år av officeren och timkostnaden således varit cirka 419 kr/tim (eller närmare en tredjedel av kostnaderna jämfört med FHS-lösningen!).
  22. Här bör framhållas att Militärteknik, till skillnad från Krigsvetenskap, redan vidtagit sådana åtgärder. Tre heltidsekvivalenta studenter lämnar dock lite i övrigt att önska i dessa avseenden ...
  23. FHS:s rektor säger sig t ex vara medveten om problematiken men att det ”har varit nödvändigt att först få ordning på de administrativa systemen för att därefter kunna utveckla kärnverksamheten”. Om de siffror som presenteras här är resultatet av rektors ”uppstädning” kan man ställa sig frågan hur det såg ut *före* rektors åtgärder. Se ”Rektor medger problem”, *Officerstidningen*, nr 5/2013.